

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ (του Πωλ Κρούγκμαν)

Το Σάββατο οι Times έγραψαν για ένα φαινόμενο που διευρύνεται στην Ευρώπη: τις «αυτοκτονίες λόγω οικονομικής κρίσης», αυτοκτονίες από απελπισία λόγω ανεργίας ή επιχειρηματικής αποτυχίας.

Ήταν ένα πολύ συγκινητικό δημοσίευμα.

Όμως είμαι βέβαιος πως δεν ήμουν ο μοναδικός αναγνώστης, ιδίως μεταξύ των οικονομολόγων, που αναρωτήθηκε μήπως οι αυτοκτονίες δεν περιορίζονται σε ατομικό επίπεδο, αλλά σε ολόκληρη την ήπειρο, καθώς οι Ευρωπαίοι ηγέτες μοιάζουν αποφασισμένοι να οδηγήσουν το σύνολο της Ευρώπης στην οικονομική αυτοκτονία.

Μέχρι και πριν λίγους μήνες ένιωθα κάποιες ελπίδες για την Ευρώπη. Θα θυμάστε πως το περασμένο φθινόπωρο η Ευρώπη βρισκόταν στα πρότυπα μιας χρηματοοικονομικής καταστροφής: όμως η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, το ευρωπαϊκό αντίστοιχο της αμερικανικής Fed, έσπευσε να σώσει την Γηραιά Ήπειρο. Πρόσφερε στις ευρωπαϊκές τράπεζες ανοιχτές γραμμές πιστώσεων, ενεχυριάζοντας ομόλογα ευρωπαϊκών κυβερνήσεων: αυτή η κίνηση στήριξε άμεσα τις τράπεζες και έμμεσα τις κυβερνήσεις, και τερμάτισε το κύμα πανικού.

Το ερώτημα της ημέρας λοιπόν, τότε, ήταν αν εκείνη η γενναία

και αποτελεσματική κίνηση θα ήταν η αρχή μιας ευρύτερης αναθεώρησης, αν δηλαδή οι Ευρωπαίοι ηγέτες θα χρησιμοποιούσαν τις «ανάσες» που τους έδωσε η ΕΚΤ για να ξανασκεφτούν τις πολιτικές που ευθύνονται εξ αρχής για την σημερινή κατάσταση. Κάτι τέτοιο δεν έγινε. Αντιθέτως, οι ηγέτες επέμειναν με διπλάσια ένταση στις αποτυχημένες πολιτικές και ιδέες τους. Και δυσκολεύομαι πλέον πολύ να πιστέψω πως υπάρχει κάτι – οτιδήποτε – που θα μπορούσε να τους κάνει να αλλάξουν ρότα.

Σκεφτείτε πώς έχουν τα πράγματα στην Ισπανία, που αποτελεί σήμερα το επίκεντρο της κρίσης. Δεν μιλάμε πια για απλή οικονομική στασιμότητα: η Ισπανία βιώνει μια νέα μεγάλη ύφεση, με την ανεργία στο 23,6%, ποσοστό συγκρίσιμο με εκείνο των ΗΠΑ στο αποκορύφωμα της Μεγάλης Ύφεσης, και με νεανική ανεργία που ξεπερνά το 50%. Αυτό δεν μπορεί να συνεχιστεί – και η συνειδητοποίηση αυτού του γεγονότος είναι που στέλνει τις επιδόσεις των ισπανικών ομολόγων όλο και ψηλότερα.

Κατά κάποιο τρόπο, δεν έχει και τόση σημασία το πώς έφτασε η Ισπανία σε αυτό το σημείο. Όμως πρέπει να ειπωθεί πως το ισπανικό «στόρι» δεν έχει καμιά σχέση με τις ηθικοπλαστικές ιστορίες που τόσο δημοφιλείς είναι μεταξύ των Ευρωπαίων αξιωματούχων, και ιδίως στην Γερμανία. Η Ισπανία δεν ήταν δημοσιονομικά άσωτη – πριν την κρίση είχε χαμηλό χρέος και πλεονασματικούς προϋπολογισμούς. Δυστυχώς, όμως, είχε και μια τεράστια φούσκα στην αγορά ακινήτων, μια φούσκα που θα ήταν αδύνατον να μεγαλώσει τόσο χωρίς τα κολοσσιαία δάνεια που έδιναν οι γερμανικές τράπεζες προς τις ισπανικές. Όταν η φούσκα έσκασε, η ισπανική οικονομία βρέθηκε στα κρύα του λουτρού: τα δημοσιονομικά προβλήματα της Ισπανίας είναι συνέπεια της ύφεσης που παρουσιάζει, όχι η αιτία της.

Όπως και να 'χει, η συνταγή κατέφθασε από το Βερολίνο και την Φρανκφούρτη και περιλαμβάνει, όπως σίγουρα μαντέψατε, ακόμη μεγαλύτερες δόσεις δημοσιονομικής αυστηρότητας.

Αυτό, για να μην μασάμε τα λόγια μας, είναι απλά παρανοϊκό. Η Ευρώπη έχει πολύχρονη εμπειρία από προγράμματα σκληρής

λιτότητας, και τα αποτελέσματα είναι αυτά ακριβώς που θα σας έλεγαν να περιμένετε οι ιστορικοί μελετητές: αυτού του είδους τα προγράμματα σπρώχνουν τις οικονομίες που βρίσκονται σε ύφεση σε ακόμη βαθύτερη ύφεση. Και βέβαια, επειδή οι επενδυτές παρακολουθούν τα δημόσια οικονομικά των κρατών ως δείκτη για το αν τα κράτη θα μπορέσουν ή όχι να αποπληρώσουν το χρέος τους, τα προγράμματα λιτότητας δεν αποδίδουν ούτε καν ως μέσα για την μείωση του κόστους δανεισμού από τις αγορές.

Ποια εναλλακτική λύση υπάρχει; Στην δεκαετία του 1930, μια ιστορική περίοδο που μοιάζει να αντιγράφεται όλο και πιο πιστά στην σημερινή Ευρώπη, βασικό προαπαιτούμενο για την ανάκαμψη ήταν η εγκατάλειψη του κανόνα του χρυσού. Το σημερινό αντίστοιχο θα ήταν η έξοδος από το ευρώ και η επαναφορά των εθνικών νομισμάτων. Μπορεί κανείς να πει πως αυτό είναι αδιανόητο, και πράγματι θα ήταν ένα γεγονός που θα προκαλούσε τεράστια οικονομική και πολιτική αναταραχή. Όμως το πραγματικά αδιανόητο θα ήταν η συνέχιση της σημερινής πορείας, με την επιβολή όλο και αυστηρότερων μέτρων σε βάρος χωρών που ήδη βιώνουν ποσοστά ανεργίας αντάξια της Μεγάλης Ύφεσης.

Αν λοιπόν οι Ευρωπαίοι ηγέτες ήθελαν πράγματι να σώσουν το ευρώ, θα αναζητούσαν μια εναλλακτική πορεία. Και το ποια θα μπορούσε να είναι μια τέτοια εναλλακτική είναι επίσης ξεκάθαρο. Η Ευρώπη χρειάζεται πιο επεκτατικές νομισματικές πολιτικές, με την μορφή της προθυμίας – μιας εκπεφρασμένης δημόσια προθυμίας – της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας να αποδεχτεί κάπως υψηλότερα ποσοστά πληθωρισμού από τα σημερινά.

Χρειάζεται επίσης πιο επεκτατικές δημοσιονομικές πολιτικές, με την μορφή μιας σειράς γερμανικών προϋπολογισμών που θα λειτουργούσαν ως αντίβαρο στην λιτότητα στην Ισπανία και άλλα προβληματικά κράτη στην ευρωπαϊκή περιφέρεια, αντί να πολλαπλασιάζουν τις επιπτώσεις της. Ακόμη και με τέτοιες αναπτυξιακές πολιτικές, βέβαια, τα κράτη της περιφέρειας έχουν μπροστά τους δύσκολα χρόνια – αλλά τουλάχιστον θα υπήρχε κάποια ελπίδα ανάκαμψης.

Αυτό που βλέπουμε όμως είναι η απόλυτη ανελαστικότητα. Τον Μάρτιο, οι Ευρωπαίοι ηγέτες υπέγραψαν ένα δημοσιονομικό σύμφωνο που στην πράξη αναγορεύει την δημοσιονομική αυστηρότητα σε μοναδική θεραπεία για όλα τα οικονομικά προβλήματα. Στο μεταξύ, οι βασικοί αξιωματούχοι της κεντρικής τράπεζας επαναλαμβάνουν με έμφαση την πρόθεσή τους να αυξήσουν τα επιτόκια δανεισμού, στην παραμικρή ένδειξη αύξησης του πληθωρισμού.

Δύσκολα λοιπόν αποφεύγει κανείς μια αίσθηση απελπισίας. Αντί να παραδεχτούν το λάθος τους, οι Ευρωπαίοι ηγέτες μοιάζουν αποφασισμένοι να οδηγήσουν τις οικονομίες τους – και τις κοινωνίες τους – στον γκρεμό. Και το τίμημα θα το πληρώσει όλος ο κόσμος.

Πηγή: [Το Βήμα](#) από New York Times